

TE TOA TAKITINI

Registered at the G.P.O. as a Newspaper.

Nama 111

HASTINGS

Tihema 1, 1930

**Kia Hikurangi Te Rau Hokowhitu a
Te Maioha Mo Te Kaubanganui**

**He rahi ke ta koutou pepa
i tenei putanga!**

Kaore he Toa Takitini i a Hanuere.

“Kia whakata ake maua!”

**Kia Harikoa
Mo Te Kirihimete me Te Tau Hou
Na Nga Etitā**

He mea Panui e Rev. P. Hakiwai me P. H. Tomoana, he mea ta e te
Cliff Press, Queen Street, Hastings, H.B.

Registered at the G.P.O. as a Newspaper.

Te Toa Takitini

Te Utu mo te Pepa 10/- i te tau,

Ki te tuku moni mai mo te Pepa me penei na "Te Toa Takitini"
P.O. Box 227, Napier.

Ki te tuku korero mai, reta ranei me penei na "Te Toa Takitini"
Box 300, Hastings.

2194

TE TOA TAKITINI

Tihema 1, 1930

NGA MIHI KIRIHIMETE ME TE TAU HOU

(Na te Pihopa o Aotearoa)

Tena koutou nga iwi o te Motu.

Tenei to koutou matua, to koutou Pihopa pononga te mihi atu nei ki a koutou katoa i roto i te Ra-whanau o to tatou Ariki, me te Tau Hou e takoto mai nei i mua i o tatou aroaro. Tena koutou oku rangatira o ia hapu, o ia hapu, o ia marae, o ia marae. Kei te tangi tahi me koutou ki o tatou aitua o te tau ka huri, kei te hari tahi me koutou mo nga manaakitanga i a tatou, i tae pai mai ai tatou ki te taumata e marama ai te matakitaki atu ki te tau hou e haere mai nei.

"Ka mea nga hepara tetahi ki tetahi, Tatou ka haere ki Peterehema." To ratou taenga atu ka kite ratou i te tamaiti i te Kai-whakaora mo te ao. Te whakamaoritanga o te ingoa nei o Peterehema ko te Whare o te Taro. No reira i tika ai kia haere a-wairua hoki tatou ki Peterehema i tenei ra, kia kai hoki tatou i te Taro o te Ora.

E ki ana te kupu mihi a te pakeha "Mere Kirihimite, Hapi Nu Ia." Kia pena ano te mihi ki a koutou katoa, me a tatou tamariki, puta noa to tatou rohe Pihopatanga Maori. E pumau ai enei manaakitanga, ma to tatou kaha ki te hopu mai i nga akoranga wairua o tenei ra. Tena koutou katoa, ma te Matua i te Wahi Ngaro koutou katoa e manaaki e arataki e whaka-whiwhi ki te Ora mo o koutou tinana me o koutou wairua.

TE WA O TE TAU.

He nui nga manaakitanga a te Wahi Ngaro i a tatou i te iwi Maori i tenei wa hurihanga o te tau.

1. TE UNGA MAI O NGA WAKA I HAWAIKI.

E ki ana nga kupu a nga tohunga: "No te kaupeka o Tautau-urutahi ka maanu mai a Kurahaupo i Hawaiki (ara i Rarotonga) ka rere mai ki Aotearoa nei. Ko te aronga o te tau o te Motu nei he hauauru-ma-tonga. Ko te kupu a Kupe i

ki "Me takoto te ihu o te waka ki te taha katau o te Ra, o te Marama, o Kopu ranei. E to ana te Ra ki te mauru-ma-tonga, a Kopu e taka ana ki te hiku-mauru-ma-tonga, te tōnga o ratou tokotoru."

Ko tenei marama ko Tatau-urutahi e kiia ana ko Oke-topa. Mehemea no te whakapaunga o nga ra o Oketopa i rere mai ai, tera pea e pau te rua marama e hoe mai ana, a kua tata ki te whakapunga o nga ra o Tihema ka u mai ai ki Aotea-roa nei.

No matou e teretere haere ana i runga i to matou tima i a te Tahiti i totohu nei, i hoki ai nga whakaaro ki te kaha o nga tipuna ki te hoe mai i tenei moana nui, hohonu, nunui o te ngaru, tawhiti hoki i etahi o nga moutere mo te tupono marangai.

I to matou tirohanga i nga mapi tika tonu te tohutohu a Kupe i ki ra: "Me takoto te ihu o te waka ki te mauru-ma-tonga o te Ra o te Marama, o Kopu." Tika tonu mehemea ko Rarotonga te Hawaiki whakamutunga i nohia ai e nga tipuna.

Tera ano tetahi korero a nga tupuna mo te kura. "Ka hoe mai a ka u ki Whangaparaoa. Ka tata mai ki uta, kite rawa mai ki te pohutukawa o te tahatika e ura atu ana chara, rau ana te tututupo ki te wai. Katahi tetahi o nga rangatira o te waka ra ka karanga ake, "E, kua nui ake te kura o tenei kainga i te kura o Hawaiki, ka panga hoki ahau i aku kura ki te wai." U rawa mai ra ki uta, chara, kua pa atu nga ringa ki aua pohutukawa, ana, ngahoro noaiho. Katahi ratou ka mahara he puawai rakau enei mea, ka raruraru nga rangatira o runga i a Te Arawa mo te maumaunga o a ratou kura i panga atu ra ki te wai.

Koinei nga korero a nga tipuna i mohiotia ai te wa o te tau i u mai ai o ratou waka i te heke nui mai i Hawaiki. Kua puta te puawai o te pohutukawa, e karangatia nei e te pakeha he "Christmas flower."

2. Te unga mai o HAMUERA MATENGA.

No te ra o te Kirihimete i te tau 1814 ka tu a te Matenga (Samuel Marsden) ki te kauwhau tuatahi tonu i te Rongopai o Te Karaiti ki o tatou tipuna. Tirohia nga korero a Te Matenga e mau ake nei mo tana karakia tuatahi i enei moutere.

"Ko te ingoa o te kaupuke i rere mai ai matou i Poihakena ki Nui Tirenī ko te Active. I tapaina e etahi tangata taua kaupuke ko te Aaka a Noa, no te mea ko nga utanga o runga he hoiho, he kau, he hipi, he poaka, he nanenane, he heihei, me nga tangata Maori, me nga pakeha he herehere, hei hawini. Apiti ki ratou ko nga kai-kauwhau o te rongopai, tokotoru me o ratou hoa wahine, me nga tamariki. E toru nga wiki e rere mai ana ka kitea atu nga moutere e karangatia nei ko te Tiri Kingi (Three Kings). I tae matou ki Whanga-

roa, engari kaore i u ki uta. Kaore i tawhiti atu i reira ki te tonga, ka kite atu matou i te ope e noho mai ana i uta. Ka ū matou i konei. Ahau me aku hoa Maori, ara a Ruatara raua ko Hongi. I moe atu matou ki uta, ara ki waho noa i taua po.

Ka rere ano to matou kaupuke, e rua nga ra ka ū ki Rangihoua ki te wahi i whakaarotia ai hei tūnga mo te Mi-hana tuatahi. Kei te taha mau i o te kokorutanga te pa tu-watawata o Te Pahi. Ko te whare o Ruatara kei te wahi ikeike o te pa. E rima tekau nga whare Maori o taua pa. Kei waho o te pekerangi nga maara taewa, kumraa e tipu ana. Kei waho o nga maara ko te taiepa huri noa te pa katoa."

Te taenga atu o te Matenga ma, ka powhiritia ka mana-akitia. Kua tae noatu nga rongo o te pai o te Matenga ki nga Maori i Poihakena i Paremata.

"Kanui te pai o te iwi nei ki a matou, engari no te whakaūnga atu i nga hoiho, i nga kau, katahi ka matakū ka omaoma etahi, he tuatahitanga no to ratou kite i enei momo kararahe nunui ki Aotearoa nei.

I te Ratapu ka kite atu matou i te haki o Ingarangi e tare mai ana i roto i te pa. Mahara tonu iho ahau he tohu wai-marie tenei. I te 10 o nga haora ka whakau atu matou ki uta mo te karakia o te Kirihimete. Kua tae ke a Korokoro. a Ruatara, a Hongi ki uta, kua rite mai i a ratou te wahi mo te karakia. Rokohanga atu e matou kua mau mai o ratou kakahu hoia (he aroha na te Kawana i Poihakena ki a ratou), ka tutu mai hoki a ratou hoia. Ko te turanga mo te kaikauwhau kei waenganui. Ko Korokoro me ana hoia ki taku ringa matau, ki mua mai ko nga pakeha, ko Ruatara me ana hoia kei taha mau.

Ko nga pakeha o reira tonu me te iwi Maori kei waho atu i enei a huri noa. Pai ana te noho a te tangata, kaore rawa he tirituri.

Ka waiatatia e matou ko te 100 o nga waiata a Rawiri (Himene 60 Tena kia waiata tatou). He rakau i te ringaringa o Korokoro, ka maranga tana rakau ki runga, ka tu te whaka-minenga, ka pehia tana rakau ki raro ka noho te iwi. Kaore ia e mohia ana ki nga wahi mo te tu mo te noho, engari tiro-hia ai e ia i nga pakeha.

Ko taku rarangi i kauwhau ai kei a Ruka 2:10. 'Kaua e matakū, ta te mea he kaikauwhau tenei ahau ki a koutou mo te hari nui meake puta mai ki te iwi katoa.

Ka ki atu nga Maori ki a Ruatara kaore ratou i te mohio ki nga korero a te Matenga. Ka whakahokia atu e Ruatara, kei te pai, maaku e whakaamaori nga wahi e taea ana e ahau. Ka mutu taku kauwhau ka whakamaoritia e Ruatara.

KOINEI TE TIRINGA TUATAHITANGA I TE RONGO-PAI KI NUI TIRENI, A KO TAKU TUMANAKO KIA MAU

TONU TE KORORIA O TAUA RONGOPAI KI TE IWI MAORI, A AKE TONU ATU.

E nga iwi katahi ano pea ka kite te nuinga o tatou i nga kupu a te Matenga i tuhituhi ai. Enei whakamarama ka kotahi rau ka tekau ma ono nga tau e takoto ana. E tika ana kia mihi tatou mo te aroha nui o te Atua ki te iwi Maori, i tukuna mai ai tenei Kaumatua a te Matenga hei kawe mai i te maramatanga o te Whakapono ki a tatou. Tatou ka hopu i tana kupu whakamutunga i runga ake nei: *Ko toku tumanako kia mau tonu te kororia o taua Rongopai ki te iwi Maori, a ake tonu atu.*

Ina te patai: Kei te mau ranei te kororia o taua Rongopai i a tatou i te iwi Maori i tenei ra?

WHAKAARO PAI KI NGANGATA.

Ma tena ma tena a whakahoki te patai nei ki to tatou Matua i te wahi ngaro. Mehemea kua ngaro tenei kororia i a tatou, tena whakahoutia. Ko tetahi o nga ingoa o te Tamaiti nei ko Emanuera, te whakamaoritanga "kei a tatou te Atua." No reira powhiritia ki tana wharetira e hiahiaitia nei e Ia, ara ki te ngakau o tena o tena, i te mea kei konei tonu kei a tatou te Atua kaore i tawhiti atu.

Te Hahi i tiria nei e te Matenga i te tau 1814 kei te ora tonu tae mai ki tenei wa. Ko to tatou whaea tenei e whangai nei i a tatou ki tona wainu, e manaaki nei i a tatou, e arataki haere nei i tatou.

No reira kia aroha e te Iwi, Kia ngawari. Te oha a o koutou matou ma koutou ra e whakapiki i tenei ra, kia pai ai ta tatou waiata i te himene a nga Anahera o te Rangi:

KIA WHAI KORORIA TE ATUA I RUNGA RAWA, KIA MAU TE RONGO KI RUNGA KI TE WHENUA, ME TE

HE RONGO MAU KI TE AO

Na R.T.K.

Ko te waiata tenei a te tini noa iho o nga anahera i te whanautanga o te Karaiti:—"Kia whai kororia te Atua i runga rawa, kia mau te rongo ki runga ki te whenua, me te whakaaro pai ki nga tangata."

He mea tino nui te rongo mau. Ko nga iwi i uru ki te riri nui o te ao i tino mohio ki te ahua o tenei mea o te maunga-arongo i te mutunga o te whawhai ki te Tiamana.

I mua atu o te unga mai o te whakapono ki o taua motu kaore rawa i au te moe, i pai te noho, a te Maori, kahore hoki i mohiotia ko hea te wa e paaha ai te taua a te hoa-riri. Ko te moe i era ra, he "moe tuturi, moe pepeke, moe tupoupou. "Na te Rongo Pai o Ihu Karaiti ka tau te mauri; ka mau te rongo ki te tangata ki te Atua. Na konei hoki i ki ai a te Whaka-

tihi, "E whakapono e au e Ihu Karaiti, e te whakapono hoki e Ihu Karaiti e moe noa e au e taaku maara e te Pirahirahi."

I riri ai nga iwi o te ao no te mea i wareware te Rangatira o te rangimarie a i whakawhirinaki nga iwi ki o ratou rangatira o te ao a ko te mutunga he toto, he mamae, he aue. Ka mutu ano te rongoa mo te ao ko te whakapono o Ihu Karaiti. Ka mutu ano te mea hei whakaaio i te ngakau e poka-rekare ana ko te rangimarie o Ihu Karaiti.

I a Miritene ano e tamariki ana ka tuhia e ia ana korero mo te whanautanga o te Karaiti; i whakahuatia ai e ia te aiotanga o nga mea katoa o te ao. Kia rua nga whiti o taana waiata e whakamaori e au:—

Kahore he riri, he rongo ranei o te riri

Huri noa te ao katoa:

Kua tarewa noa te tao me te pukupuku;

Kua tu noa te hariata kokoti kino

Te pania ki te toto o te hoa riri,

Kahore he whakaoho a te tetere i nga taua;

Noho noa ana nga kingi me te wehi,

I mohio hoki ratou ko to ratou Ariki nui tenei.

Marie noa te po nei,

I whanau ai te Ariki o te marama

Te Kingi o te rongo mau ki te whenua:

Miharo ana, mariri ana nga hau

Tauawhi ana i nga wai,

Hamumu atu ana he hari hou ki nga tai rere,

Kua wareware nei ki te oi,

Me te toroa maanu noa i te uma o Hinemoana.

Anei na te reo Ingarihi hei titiro ma nga tamariki kura.

No war nor battle's sound

Was heard the world around:

The idle spear and shield were high up hung:

The hooked chariot stood

Unstained with hostile blood,

The trumpet spake not to the arméd throng;

And kings sate still with awful eye,

As if they surely knew their sovran Lord was by.

But peaceful was the night

Wherein the Prince of light

His reign of peace upon the earth began:

The winds with wonder whist

Smoothly the waters kist,

Who now hath quite forgot to rave,

Whispering new joys to the mild Ocean

While birds of calm sit brooding on the charméd wave.

—Milton.

TE PIPIWHARAUAO

Ko te Pipiwharaura te manu tangi pai o te tau. He tangi whakaaro. Kotahi ona putanga mai i te tau. He whakaatu taana ki te tangata kua aroaro mahana te tau. Whakatika mahia te kai. Ko te whakautu a te tangata kei roto i te whakatopa kumara. E penei ana, tangi te wharaura waiho kia tangi ana; tangi te kawakawaea, waiho kia tangi ana; e tatari atu ana kia aroaro mahana.

Tenei ano tetahi Pipiwharaura tangi pai, tangi whakaaro, kei roto kei te tau a te Hahi e kiia nei ko Merekirihimete, ara, te Ra Whanautanga o to tatou Kai Whakaora o Ihu Karaiti. Kei te 25 onga ra o ia tau o ia tau tona wa tangi. Ko tana tangi tenei: "No naiane hoki i whanau ai he Kai Whakaora mo koutou i roto i te pa o Rawiri, ara a te Karaiti te Ariki." Rk 2, 11. Ko te reo tangi pai tenei. Ko tona reo whakaaro hoki i te mutunga o te tau a te Hahi. I naiane kua tata mai te wa e tangi ai taua reo, e harakoa ai te ao.

Tenei hoki tetahi Pipiwharaura kua puta i roto i te tau Maori, i te tau o te 'ao hou' o te Maori. Kei te tangi hoki i taana tangi aroha i taana tangi whakahau ki ona iwi Maori, e penei ana: Te ao Maori o nga Motu nei, kua e maumauria te whenua, e noho ki runga rarau e mahi; maku koe e awhina ki nga awhina e tika ana. Ko tenei wharaura ko Ta Apirana Ngata te Minita Maori. He tangi aroha tenei he tangi kaha ki roto i nga taringa o te ao Maori hou o naiane. Kaore te ao Maori o nga ra ka huri i rongo i tenei tu tangi aroha i o ratou nei ra.

Me pehea ra he whakautu ma tatou mo enei tangi e toru? Me pera ano ranei i tera e mau i runga ake nei: E tangi wharaura, waiho kia tangi ana, tangi kawakawaea, waiho kia tangi ana? Pena ko a tatou whakautu enei, tena tatou e taupokina e nga tai a Ruatapu. Engari kau pea enei na—wharaura tangi pai o te tau a te Hahi: "Ko tau tangi taku e aroha atu nei, a maku koe e whakanui ki runga ake i aku mea e tino hari ai. Maku koe e whakateitei ki runga ake i aku mea e kite nei. Maku koe e tautoko ki nga mahi a oku ringa." Mo te wharaura tangi pai o te 'ao hou' o te tau Maori: "Ka rangatia atu kei tata ana ia." He oranga ngakau ki au tau ture a ka whakamana e ahau au whakahaunga. Ahakoa maha reka atu i te honi, i te maturuturutanga iho o nga honi koma." Mo te tangi a te wharaura manu: Kua puta ra te aroaro mahana. Kia kaha tatou ki te mahi o te kai i roto i enei ra reke o te ao whanui tonu.

W. H. Kaipo, Te Koa, 22/11/30.

Mo te mare o te Tamariki whangaia ki WOODS' GREAT PEPPERMINT CURE.

WHAKAWHITIWHITI I NGĀ MINITA

Ka maha nga tau ka pahure ake nei kaore ano nga Minita kia whakanekehia. I te wa o te Hinota o te Pihopatanga o Waiapu i puta te whakaaro o etahi o nga Minita kia whakanekehia etahi o ratou. No muri iho o te Hinota ka hui te Pihopa o Waiapu raua ko te Pihopa o Aotearoa, a whakaritea ana ko nga whakanekeneke mo tenei wa ko enei e mau ake nei:—

Ko Rev. Wharetini Rangi ka nuku atu i te Pariha o Wai-pawa ki Ruatoki. Ko te Whare Mihana i Ruatoki hei kainga nohanga mo te Minita, a ka whakaritea ko Rotu, hoa wahine o Rev. Rangi, hei whakahaere i te Whare Mihana. Ka whakahokia te kaupapa whakehaere o tenei Mihana ki te ahua i te wa i tukuna ai tenei wahi e Tuhoe mo te Mihana, ara hei kainga akoako i nga tamariki o Tuhoe ki nga kaupapa o te Whakaponu me nga matauranga o te kura.

Ko Rev. Ropere Tahuriorangi, Minita o Ruatoki, ka whakanohoia ki te Pariha o Tauranga.

Ko Rev. Ra Rangiaho ka hikitia atu i te Pariha o Te Wai-patu ki te Pariha o Waipawa.

Ko Rev. Wanoa ka whakanohoia hei whakahaere i te Pariha o Te Waipatu, ko Rev. P. Hakiwai hei awhina i a ia mo te whakatakoto i te Hapa a te Ariki i te mea he rikona tonu a Wanoa.

Ko Rev. Paora Temuera o Taupo, ka nekehia ki te Pariha o Manutuke a ko Rev. Tureia Puha ka nekehia ki Taupo.

Hei te timitanga o te tau enei whakawhitiwhiti i nga Minita whakatutuki ai.

No reira e tono ana nga Pihopa kia manawanui nga Minita tae noa ki nga Pariha mo enei whakanekeneke.

TE KARETI MAORI O OTAKI

Ki nga Etita: E hoa ma tena korua me nga morehu o tena marae o tena marae o te Motu—Tena koutou katoa.

Tenei au te noho atu nei i toku kainga i Otaki i puta mai ai i mua te reo o te Kariti hei whakararata i te tupuhi me te hau kino i kerī ra i aua ra, ara nga taua a te Rauparaha.

Kua rereke enei ra o te ao-hou engari kei te tu tonu te Kareti Maori i timataia nei e te Harawira, a he whakaaro noku ki tenei kura ki tera hoki i Wairarapa i tuhituhi atu ai au ki a koutou. He kura ririki enei, pai hoki, engari ahakoa tena kua matou e whakahaweatia e koutou—E ki ana te whakatauki a Ngati-Raukawa “He iti na Motai nana i takahi te one-one i Hakerekere.” Kaore au e whakahe i nga kura nunui pera me te Aute, Tipene, Hukarere—kao—kei te mohio au ki te pai o era engari kua nui haere te utu ma te tangata mo aua kura a kua taumaha te pikaunga ma te tangata whai tamariki

No reira e hoa ma e titiro mai ki enei taonga a o koutou tupuna.

Kaati me whakaatu atu au i te utu mo konei. Mo te noho o te tamaiti tekau pauna mo te tau, e rua pauna mo te horoinga kakahu me etahi herengi mo nga raruraru noa iho o te tamaiti. Heoi ano nga raruraru.

Ko te waahi e tu ana te kura he waahi pai mo te ora o nga tamariki. E rua nga kooti tenehi, me tetahi waahi purei hooki, otira he waahi motuhake mo nga tini takaro a nga tamariki. Tokotoru nga kai-whakaako me taku hoa-wahine hoki hei whaea tiaki i nga tamariki noho i roto i te Kareti. Heoi mo tena.

Na me ata whakaaro e tatou etahi ahuatanga o nga kura penei a me pehea hoki e piki ai te pai mo te Iwi Maori. E ki ana etahi ma te matauranga, me etahi ma te mahi. He pai ra hoki era engari ko tetahi mea i mahue ara te whiriwhiri a te tangata i te pai i te kino kei meinga to tatou matauranga, mahi ranei hei kino. Ahakoa te maha o nga kura e kore e nohoia e nga tamariki, kei te mau tonu te korero a nga kaumatua me nga kuia "Korerotia atu tenei, mea te tamaiti kaore e whakarongo." Kaore te matauranga te mahi hoki e kaha ki te whakarata i te hinengaro tikaka o te tangata. Ma te whakapono anake tena me te aroha noa o Ihu Karaiti. No reira e tika ana kia mohio nga tamariki ki te ora, ki nga mahi, ki nga korero hoki a te Karaiti. Koinaka tetahi mahi a nga kura mihingare.

Tuarua, ko nga kai-whakaako kura hei matua mo nga tamariki engari he matua mohio taunga hoki ki te tiaki tamariki. I ki ra te Keneturio ki a te Karaiti "Ko au he tangata e whakahaua ana a he hoia hoki aku hei whakahau maku. Ka mea atu au ki tetahi haere a ka haere, ki tetahi haere mai a ka haere mai. ki taku pononga ranei meatia tenei a ka meatia e ia." He pera hoki nga kai-whakaako i a ratou akoako—a ma te pai o te whakahaere a nga tamariki e mohiotia ai e te tangata he tamariki Kareti. Na te Pihopa o Aotearoa tetahi o nga tamariki kei konei, a ki te ki a te Pihopa kia Ngati-Raukawa he kura tino pai tenei.

Mo te taha ki te whakaako: Ko te tino mea, kia tino mohiotia te reo Pakeha ko tena te tino taonga e taea ai te whawha te hohonutanga o te matauranga o te ao-pakeha. Ma taua reo ka huakina ai nga tatau o nga whare wananga a te Pakeha. Kua tapiritia hoki era atu akoranga e tika ana mo nga whakamatautauranga a te Kawanatanga hei uru ma te tamaiti ki te mahi kawanatanga (Public Service).

Kotahi mea i mahue i au ara kei te akona nga tamariki katoa ki te korero Maori—he hawhe haora i nga ra katoa—kei ngaro to koutou reo rangatira i te mata o te whenua. He take nui tenei engari kaore au e watea ki te korero mo tenei take i naianei.

Kaati kua roa aku korero engari ki te hiahia etahi o koutou ki te tuku mai i a koutou tamariki ki konei kura ai me tuhituhi mai i mua i te mutunga o te tau, a te tau hou ranei. Kua e waiho a koutou taonga kia moumou noa ana. Heoi ra e hoa ma kia ora koutou katoa katoa i te Kirihimete me te Tau Hou e haere mai nei.

Na ta koutou mokai pakeha.

Na Wiiri (W. H. Wills)

Kai-Whakaako Tumuaiki Otaki Kareti.

NGA RETA TUKU MAI

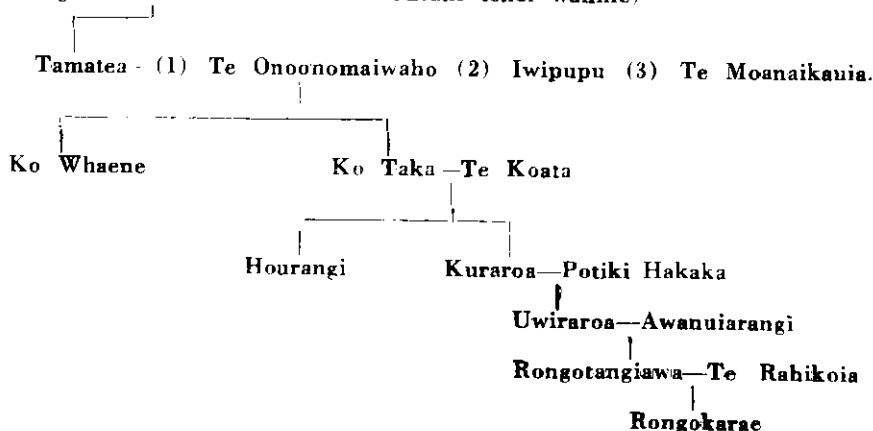
Kia marama ano, kacre te Toa Takitini e whai waahi ki nga whiu kupu taumaha a te hunga tuku reta mai.

Nga Etita.

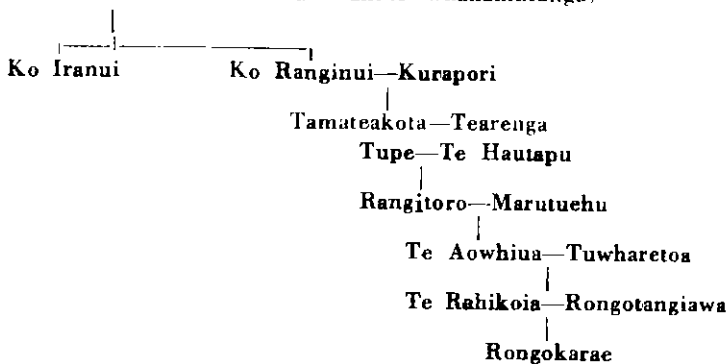
Ki nga Etita: E hoa ma tena korua nga whakamaunga mahara o nga iwi o te Motu. Kua hohatia te ingoa nei a Aotearoa. Ko te mea pai, me tae a Rangataua Keepa, a Tuhitaare Heemi, a Wairama Huhu ki te Hui nui o te Motu ka tu ki Akarana a te Maehe e heke iho nei. Ki reira ratou aata wanga ai, hurihuri ai mo taua take. Ka pai hoki, ka korero atu, he kanohi he kanohi. Ki te hinga tetahi kua hoki e pouri. Ko te take ki te pouri tetahi ka pouri mai hoki a tahaki. Ki te mate noa tetahi o koutou tena e kiia he mea makutu. No reira kia ora.

Ko te tino kaupapa nui o tenei reta i tuhia ai, kia kite mai a Rongowhakaata ara te rohe katoa o Ngati-Kahungunu. Ina te patai. He aha toku hara i roto i te mana o Karaiti Ihu i kore ai he whakaatu o te kuini nei o te Huinga ki au kia Tuhoe? He kore paanga pea noku ki tenei wahine rangatira. Ina toku whakapapa:—

Rongokako—Muriwhenua (no Hauraki tenei wahine)

Tamatea—Te Moanaikauia (wahine whakamutunga)

No reira, haere e kui, te mana o nga tipuna, te puhu o Matatua anake. Ka taupoki te waka ki raro! E ka taupoki! Kua matemate ano ko nga rangatira. Kaore he rangatira i te ora, kia kore atu. Haere toku rangatira. Nau i kiia ai te Iwi Maori, he Maori ano. Na to mana rangatira na to kupu 'Taihoa' i taki mai te Iwi Maori ki enei ra ora ai. He mihi noa atu ki koe a whae. He mea kite noaiho i roto i nga Nupepa Pakeha tenei koe kua hinga mai i te ra ka rewa mai i te pae. Kua tao koe ki a Ta Timi Kara, ki tou Ariki hoki. Kei kona katoa a nunui ma a roroa ma, a wehiwehi ma. Haere!

Teihi Paerata.

Ruatoki 11/11/30.

Ki te Toa: Kua kite iho ahau i nga korero i roto i te Toa No. 108 mo te waahi hei korerotanga mo te Ingoa nei Aotearoa ki Akarana a te Maehe e heke iho nei. E tino whakaae ana ahau ki tena, ina ano pena ka tuturu me wananga taua take i tena hui nui. Ina tupono te korerotia o tenei take i te hui i Akarana, tokotoru matou o te hiku o te Ika nei ka haere atu ki a tutataki ki nga taniwha o te tai-whakarunga na.

Ko taku tena e pai ai me noho he Komiti me tona Tumaki mo tenei take Ahakoa kua pau nga korero a etahi o nga pu-korero o tenei kaupapa, ara kua puta i te Toa, hei aha me korero ano a taua wa. He pai te korero he kanohi he kanohi Tena ko te tuhituhi he tupapaku, e kore e whakautu i te patai. Me penoi katahi ka oti pai tenei take. I toku hoha ki te tuhituhi whakahaweatia iho au e oku hoa mo tenei take. Hoi e te hunga mohio, me te hunga whakahaweia, haere mai ki tenei hui kia tutaki ki te kaurapaarangi ki te angaanga o te rangi-kokouri.

He patai taku ki nga tangata e korero nei mo tenei ingoa Aotearoa. Me whakautu hoki e ratou ki te Toa i mua o te marama o Maehe e heke iho nei.

Whakapapa
 Mauwi—Makeatutara
 Wharuaakura
 Uhenga
 Poutana
 Whitirangimamo
 Kupe—Kuramarotini

Patai 1. Ko te Kupe ranei tenei i paranitia ai te Motu nei, ko te Tokimatawhaorua nei tona waka i hoe mai ai i Hawaiki?

Patai 2. Koia anei tenei ko te wahine a Kupe ko Kuramarotini i huiana ai te Motu nei?

Kia ora koutou e oku hoa. Na ta koutou mokai i roto i te Ariki.

Ngakuru Pene Haare

Awanui Nth.

Ki te Toa: Tenei etahi kupu ruarua nei mo te panui a C. Bennett mo te Paipera. Kaore au e tino marama ana e ahu pehea ana te koinga o aana whakamarama. Ki taku matakitaki iho e whakahawea ana ki taua Paipera, ara ki aua pukapuka, a, ko etahi e mohiotia ana, engari kaore i te tau nga whakaaro." E whakamarama ana ia i nga wehewehenga o aua pukapuka o te Paipera. Ko aua whakamarama kanui te kino ki au kia uru ki roto i ta tatou Pepa. Pena he roanga atu ano o aua korero, ki au nei kaati rawa.

Mo te pukapuka a Ehetere. Ki taku nei titiro ahakoa koare te Ingoa Atua i roto e tika tonu ana kia uru ki roto ki mo ture i hanga e Hamana mo te iwi o Ehetere kia whakanga-te Paipera. No te mea kei taua pukapuka te korero tino nui romia i roto i nga kawanatanga katoa i raro i te mana o Kingi Ahahueruha—kia kaua rawa e kitea tetahi Hurai kotahi, taane, wahine, tamariki i roto i ona rohe. Hiiri rawa tenei ture e te kingi. Otira na kuini Ehetere ka pakaru tenei ture. Ka ora ia, tona matua-keke a Mororekai me tona iwi. Mate ake ko Hamana i ana hangarau. Na reira tika tonu tenei pukapuka kia uru ki roto i te Paipera, e whakaatu ana hoki i era tu mahi a te tangata, ahakoa kore te Ingoa Atua i roto.

Me huritu ake he kupu mihi ki te whaea o te Motu—ki te whaea o nga minita Maori. Haere e whae, Heni Materoa—Reri Kara. Haere i roto o Turanga Nui. Haere i ou iwi rangatira. Haere i runga i ou maunga teitei. Haere te whaea o nga minita o Nga-Puhi. Haere e whae, haere ki tou okiokinga. Haere tahi me nga mate o te Motu. Haere ra!

Kia ora te katoa i roto i nga mihi o te tau.

W. H. Kaipo, Te Koa, 22/11/30.

Ki nga Etita:—Tena korua me nga aitua o te motu, i kona i konei hoki. Kaati nei nga mihi.

E hoa ma tenei kua kite iho i a korua korero i roto i Te Toa o Oketopa te tahi o nga ra nei.

E hoa ma te kino hoki o a korua korero mo Maui. He whakakuare rawa ta korua i a Maui, he whakamangere, he whakakore take noa ai ki ta korua panui. Kaati, mo te taha ki au, maaku ano e whakahoki tenei waahi ara ma te tangata kore mohiti. He korero wairangi tenei na korua. Mehemea koia ko Toko Ratana i tu, ko Te Hurinui ranei ka pehe a raua? Kaore ranei e haere kia Ngata hei whakamarama? E ka haere, a ko ahau rawa kia kaua hei haere? Ahakoa ko wai i tu i tenei turanga ka haere ano ia kia Ngata hei arahi, ahakoa ko korua ka haere. Kaore i pai enei mahi a korua. Ko te kupu ano pea a Ngata i kiia ra i te po o te tekau o Hurae ka hori nei, hei te tangata pai te whakapapa, hei mema. I muri i tena ko nga korero tito i kiia ai naaku mo Te Puea i te tekau-ma-warua o Hunc i Waitara. Te heenga o ena mahi ka akina ahau kia mate e tetahi o nga mema o te Kawanatanga. He aha ra te mutunga, a he aha ra kei muri ake nei. Mo Te Momo, na aku tupuna i patu te tangata o Ngapuhi na ana a Te Momo i patu i runga atu o Tangoio ara i Waipatiki, ko Peke-tahi te ingoa. He mea tika kia tutataki tatou a tetahi wa, ka korero whanui ai mo nga mea o mua me nga mea o naianei, tae atu ki o tatou Kawanatanga.

Heoi ano.

Na Te Taite te Tomo, Poneke.

E hoa ma.

Tena korua me o tatou kaumatua, a Tangiora a Hinekatorangi a Heeni Matenga, a Pirihira, me ta koutou hunaonga matua ara a Paku Karauria me Puhara raua ko Tutewake. Kanui te ngakau tangi ki to tatou whaea i to koutou taenga mai. Tena koutou katoa i roto i Heretaunga e tangi mai na kia Te Huinga. Kua haere atu ia ki te nui, kia Timi hoki. I haere kaumatua atu ia, na reira kei te pai tana haere.

E hoa ma i te whaia ahau e te pakeha kia whakaatutia te nui o to tatou whaea.

I mea atu ahau he tino uaua tera mahi, engari ma te whakapapa e whakaatu. Koia ka tukua atu nei e ahau tenei o nga taahu o Te Huinga waiho ma tena iwi e whakaheke tona, tona rerenga. Tera hoki koutou e ata kite iho i te rereke o etahi waahi. Ko ta matou mahara kei te pena te hangaitanga o nga whakapapa. Otira he mea tika ano kia ata whakahaeretia ana whakapapa kia takoto marama ai. Ta matou nei ki, kei te pena te takoto. Koianei te ahuatanga: Me timata mai e ahau i te KIWA e kiia ra ko TURANGA-NUI-A-KIWA. Ka

whakapiria atu e ahau kia PAOA i kiia ra ki te awa Te MIMI-O-PAOA e mohiotia nei ko Waipaoa Awa.

Na Kiwa ko Kahutia-nui he taane, ka moe i ta Paoa ara i a Hine-a-kua ko hekenga tenei:—

Na Kiwa		Na Paoa
Kahutianui	—	Hineakua
Haua	—	Wairaka
Aniu-ki-Taha-Rangi	—	Rangitaukiwaho
Ngore	—	Rakai-koko
Ue	—	Taraiwhana
Tahungehenui	—	Hikarore
Ruatepupuke	—	Tuwairau
Ruapani	—	Wairau
Ruarauhanga	—	Kahungunu
Ruaroa	—	Rahirimomoe
Kahunoke	—	Kahukirokiro
Tamatea-kuku	—	Hinotera
Tukekohi	—	Hinetewaiware
Tamatanui	—	Kahukuraa
Ruahoroa	—	Pukaiurenui
Tiripare	—	Tawhiri
Mate	—	Rongomai
Rongoteuruora	—	Te Aohuna
Te Rangihiroa	—	Te Ropuhake
Taringa	—	Te Waingahuerangi
Te Maanga-kaiota	—	Te Karaki
Te Kapaa	—	Te Kohua
Ruku	—	Turakau
Kahutia	—	Uwaia
Riperata	—	Mikaera Turangi
Heeni Materoa	—	Timi Kara

He nui te tangi o te tangata ki tenei wahine. Otira kaati mai ano tatou. Kei te mihi, kei te whakamiharo te ngakau mo te nui te tangi o nga pakeha o Turanga nei otira o te motu katoa.

Katahi ano ka kitea atu te aroha nui o te pakeha kia Te Huinga. Timata mai i te kaainga tae noa ki te urupa, kaore rawa he waahi i puare, nga rori i nga taha, e tu ana tena mahi ate ka, i ro taiapa tera mahi ate whanau, koroua, tamarihi, rite tonu te tangi i te mea e haere ana te amo. E tika ana kia kiia 'Nui ke ake i te ra tanumanga o Timi tenei. Tika tonu hoki, i te nui o nga tikanga whanui i whawhatia e tenei wahine. Te iti te rahi i maharatia katoatia e ia, otira te iti rawa o te tangata, te pakeha, te maori rite tonu kia ia.

I te ra ka nehua nei, motu ana te aho o te ngakau. Haere e kui me ou nui me ou rahi.

Ma ou tamariki me ou mokopuna, ki te waingohia, e takahi ou tapuae ki nga maunga teitei i takahia e koe. Ina te Iwi, ina te hapu, ina te riu o Turanga marake ana, ina nga parae roa o Manutuke takoto noa:—

*Taku manawa i roto ra,
Rere ake ana kei taku i-hu.
Na te reo karanga ka pa ma-i
Ka maunu ra ia te taniwha nei i te ru-a.*

*Turanga-makau-rau takoto no-a
Ka riro ra ia koutou e hika ma ki te ma-te.
Ma koutou e whakaoti atu
Na Tu-Te-Puaki.*

Tena korua nga kai hautu o Te Toa Takitini. Heoi nga mihi. Kei te whakahe ahau ki etahi o nga korero a Te Taite Te Tomo i puta ra i roto i nga Moteatea mo te waiata 154.

Ko taua waiata na Waipuarangi no N'Hinemanu me N'Upokoiri, i Waiatatia ki Mokai-Patea kei Te Awarua, he whenua no Te Perohuka no N'Tuwhirirau. I nga ra o te pouritanga haere tahi tonu ai enei iwi, ka mate ki Otaparoto ki Te Retoatara. He matenga o Tanguru ka marautia, koia a N'Marau; ka roia nga piro o etahi ka kiia ko Te Roikuku. Ahakoa nga noho roa i Horowhenua tuturu tonu te noho tahi a enei hapu i reira, i Moutoa, i Manawatu.

No te hokinga mai o nga hapu nei ki Heretaunga, ka mauria mai a Te Wiremu me tona whanau, ka whakanohoia nei ki Te Aute Kareti. Ko nga uri a Waipuarangi ko Hanara ma e noho mai ra i Omahu, a, ko a Te Perohuka ko Nepe raua ko Tipene Te Apatu, heke, mai kia matou ko aku taaina.

Ina te hangaitanga o te takoto o tenei waiata:—

No te ao te uaratanga,
 Riro ki te po.
 Waiho noa hei tumamako
 Ma te ngakau
 Kei tawhiti tohou tinana
 Kei te reo-tuku.
 Kei Patea ahau e noho ana
 Kei Te Awarua.
 Mapu kau noatu i konei
 Ko whara-au-raro i.

Purei kohu e whakatoro ra
 Tahere ana mai te puke ki Okahu
 Kei tuatu hoki te tane
 E aroha nei au
 Naaku iana koe i whakarere
 I te aiotanga
 Katahi te waka nei ka rutua
 Paea ki te akau i.

Taku Taumata e noho ai au
 Ko Paetawa ra
 Kia marama au te titiro
 Ki Waipungapunga
 Ara haerenga mai no Te Perohuka
 E whae ma e kauaka iara
 Hei whakatanguru
 Notemea aiara ko te rawa i raro
 Mai i a Hikawa i.

Whakamarama:—

Te uaratanga-he wawata, he moemoea.
 Reo-tuku-He ngawari no te reo ki korero
 Patea-Mokia-Patea kei Te Awarua
 Wharau-raro-He taheke wai no Rangitikei
 Puke-o-oKahu. He pukepuke kei era waahi
 Waipungapunga. Te kaainga o Te Perohuka
 Whakatanguru? He kohimuhimu.

Kia ora ra korua

Na Ngaruma Apatu

Waipawa.

TE TEREWHONO IRIRANGI.

Koia tenei ko tetahi o nga mea tino whakamiharo o te Wa.
 Korero noa ana tetahi ki tetahi kaore he waea, kaore
 he aha. Heoi ano ko te waahi hei korerotanga iho, ka riro
 i te kaha o te "hiko" ma ana e pupuri e mau atu ki tera pito
 o te ao hei kapo mai ma te mea e hiahia ana.

Rongona atu ana te korero a te tangata i Ingarangi, i whea atu o te ao.

No tetahi ra ake nei ka korero mai Te Pirimia o Niu Tireni (Forbes), kei Ingarangi, kia Ta A. T. Ngata, te Atona-Tionara Te Mana Nui Whakahaere o Nui Tireni nei, kua whakaturia nei hoki koia Te Pirimia-Awhina inaiane, Te Minita hoki mo Nga Moni o Te Koroni.

Ka rua ai enei mea he tino whakamiharo ara te Tere-whono Iriranga me te ekenga o enei turanga teitei i a Ngata i roto i o tatou nei ra, he mea nui rawa, na reira te mihi o Te Iwi Maori ma Te Toa e tuku atu kia Ta A. T. Ngata te Maori tuatahi i korero ki Ingarangi me Ahitereria. Kaore i whaia atu enei turanga, engari i makere noa mai. Otira na te tau o te tinana, i te kuhunga i roto i nga parepare o tena wahanga o nga whare wananga, whare maire, whare kura me te urutomo i roto i nga tuatea o te ao te po, ka taka noa mai enei ahuatanga ki tenei o tatou, hei whakamiharo, hei whakamoemiti ma tatou. Kia nui nga manaakitanga, kia roa ou ra, hei pou arataki mo Te Aitanga-a-Tiki e kori ake nei, kapi tonu nga marae, me nga kura.

TE TOA TAKITINI.

Whaka eke noa a Tuhotoariki i te pa o Te Whareupoko i Pari-Waichu, kei te huaraki atu ki Waimarama, kaore hoki i taea. E hoki ana te taua ka peke mai a Koromahue te tama, he toa hoki ia no te pa, katahi ka karanga atu "Tuhotoariki tu mai kia tukutuku-ma-takitahi taua."

Ka karanga atu a Tuhotoariki "Ehara taku toa i te toa taki-tahi, engari he toa taki-tini taku toa."

Ka hoki te taua a te kaumatua ra. Katahi ka whakaemina he taua ano ma ana, engari he toa anake, na, ka hinga te pa nei a Pari-Waichu, ka mate hoki a Koromahue.

Koiane te ingoa "Toa Takitini" o ta tatou pepa.

E tonoa ana a Tamaterangi kia whakatu-tu rakau i te taha o era atu toa, ka titiro iho kia ia kaore he kakahu, katahi ka noho puku tonu, te keuken te aha.

Na te mea ano ka uhia mai he kakahu ki runga i te kaumatua ra, katahi ano ka rere me te taiaha. Katahi ka whakaauki "Ana ka tika. He Ao te Rangi ka uhia! He huruhuru te manu ka tau."

Waihoki ta tatou pepa ma te uhia mai ki te tekau here-ngi (10/-) i te tau, katahi ka tau, ka wana hoki te rere haere, na reira kia kaha mai koutou.

Ka ora te mare i te WOODS' GREAT PEPPERMINT CURE.

KIA PEHEA ANO TE MIHI ?

Ki te hunga naana nei nga korero i te Pepa o Oketopa, wharangi 2164: e whakatika atu ana ki etahi o nga kupu e kiia nei—he pungarehu kararehe—he mahi kino te tahu i te tinana. E tika ana, engari ehara i te mea e manaaki ana te iwi katoa i aua kupu, e tau ai te ki me iri ki runga i te iwi katoa te hara o aua kupu. E tika ana no Taranaki taua tamaiti. E tika ana te mohio o nga iwi hei tamaiti ia ma te Whiti, a, he tamaiti rangitira. Engari, he poauau, he whakahi. Kaore nga iwi nei i te manaaki i nga tikanga a tena tamaiti.

No te ra tuatahi aua kupu. Ka tu au i konei. Ko aku kupu raupatu tenei mo aua kupu: E nga iwi e nga rangatira-tanga o te Motu, me nga Mema. E Ngata korua ko Kooti me o korua hoa, kua tae mai nei koutou ko nga iwi ki te kawē mai i to koutou aroha ki to koutou hoa, tena koutou. Tatou i roto i te pouri kua marama. Ahakoa i tae pungarehu mai to koutou hoa ki a tatou; kua tae atinana mai i tensi ra. Ko koutou ko nga iwi te mea nui, hei aha maku taku tamaiti, i a koutou me ta koutou pani me ana tamariki. Katahi au ka mihi ki te pani. E Miria, tena koe. To mananuitanga i tera whenua ke, i te rukunga i nga tuatea o te moana to manawanui kia tae a-tinana mai koe ki waenganui i o iwi e pae nei, tena koe, me o tamariki. E Mi, kaua e whakarongo ki nga korero. Na taua i aha te ture a tera iwi; e taea e taua te aha, tena koe me nga iwi. No te ra tuatahi enei kupu, no te paraire.

I te rahoroi ka tu etahi me te Kapinga. Ko taua rangi he ra poto. Ko te take mo nga mahi i whakahaua e Ngata, mo nga poi, mo nga karakia kia whai taima ai aua mahi. No reira tokohia ake i tu atu ki te mihi. Kaati, e nga korero kaore nei ona ariki: he tokomaha tonu o Taranaki nei i tu atu ki te mihi, engari kaore i kaha ki te mihi wehewehe i te kore kaore i mohio no hea etahi, ko wai ma ranei o ratou ingoa. Heoi ano i katoatia te karanga: E nga iwi o te Motu, kei mahue tetahi ki waho. Kia pehea te mihi ki a Ngata? I te kino o nga korero o te Pepa o te Oketopa nei, te kaha hoki te hunga naana aua korero ki te whakaatu ko wai ia, ratou ranei. He korero kino hoki, he hanahani, he amuamu. I mahara ahau ki nga iwi whakapono ki te Atua, e mahi mai nei, e tu mai nei, e manamanahau mai nei i te aroaro o te Pihopa o Aotearoa e kore e hari i enei tu korero. Kaore ia he iwi amuamu. Ina te kupu a nga Etita o te Toa, “Kaore te Toa e whai waahi ki nga whiu kupu taikaha a te tangata.”

Kapua Rangataua Keepa.

Purangi.

NGA TAKIWA O WAIKATO

E te Toa, mau e toha atu enei kupu ruarua ki, nga marae e haeretia ana e koe. Ina ake nei ka tae mai te tira o Kenana Keretene raua ko Rev. Panapa ki te matoro haere i nga takiwa o Waikato nei. I timata mai ta raua mahi i Mataitai i te kainga o Teri Paraone. Ko nga tangata o tenei kainga he torotoru noa. Hui ki nga tamarki e 20 te tokomaha 12 nga tango Hapa. Kanui te u o tenei hunga ki te oha a o ratou matua tupuna. Kia ora rawa ratou.

I te 23 o Oketopa ka tae matou kia Ngati-Tipa ki Tuakau. I tutaki matou ki a Rev. Tahuriorangi ki konei. I muri o te karakia ka tu mai te kaumatua a Taiporutu Matete ki te manaaki mai i a matou. Pae rawa nga mihi katahi ka huri nga korero a te tangata nei mo tona mate i te Mihinare ara mo te tangonga i tona whenua i Kohanga. Ko te wahi i pa mai ki te kai-tuhi te pouri ko enei kupu a taua rangatira: Kua mahue i au to tatou Hahi; kua eke ia ki runga i tetahi atu waka ara i te Hahi Weteriana. Ko te whakautu a te Kenana: kaati e Poru kua kore koe e taea e au te whakaaro atu. Ko te turanga mai o Ngapaka Kututai ki te whakamohio kia matou kua huri katoa a Ngati-Tipa ki te Weteriana. No reira ahakoa toku iwi whakarere i te Hahi engari ko au e kore e whakarere i a ratou a ma te Aua hei tohe taku tohe, a ma to tatou Ariki hoki ma Ihu Karaiti ahau hei awhina mai.

I te Rahoroi 25 ka tae matou ki Hauraki Thames. I ao ake he Ratapu, ko nga karakia. Te whakamimenga 18, 12 tango Hapa; e 4 ratana i roto i te whakaminengo. Ko te tokomaha o tenei iwi o Ngati-Maru i huri ki te ratana.

I te 27 ka tae matou ki Manaia. I te ata o te Turei ka whakatakotoria te Hapa. Te whakamihenga 22, tango Hapa 12. I muri o tenei ka hoki matou ki te kainga o Haeta Paraone. I konei ka korerotia mai kia matou te whawhai a nga ratana kia riro i a ratou te whare karakia. He wahi iti ka raua atu e te pirihimana ki te herehere; tetahi na te manawanui o te minita o Riiwhi. Me titiro ano nga ratana ki te ngakau pai o tenei minita, ka whakarere atu i to ratou whaka-haere poauau ka hoki ki te oha a o ratou tupuna. Na henga-ngaroia nei te kino ko tenei. Ka hoki mai nei a Ratana me tona Ropu i te haereere i te ao, ka tukua e ia ko toku karangarua ko Hurori ko te Moerua ra i naianei kia haere ki Manaia. Ko tenei tamaiti ko te Moerua he uri ariki no Manaipoto, i puta mai i nga kawai rangatira. Me kaua ia i uru ki nga mahi ratana kua whai ia i nga tapuae o ona matua ki te rauhi i te iwi. Ka tonoa nei a Moerua e to ratou mangai ki Manaia. Tona taenga atu e mahi ana nga morehu i o ratou paanga whenua.

Kua timata te abu whenua. He 100 nga hipi a etahi, he 25 nga kau a etahi, kua tataui i te waiu o te kau. Ka tae a te Morerua ka mea ki nga morehu: whakarongo e nga morehu hei

aha te mahi i o koutou whenua. Hokoa atu. Ko ena whenua ka hoki katoa mai, ka riro mai ano hoki a Poihakena i a tatou. Katahi te tangata nei ka waiata i te tohu ka riro mai a Poihakena, heoi ra hopu atu te iwi nei ko o ratou whenua hokoa atu ki te Kawanatanga e 400. eka te nui, apo ka pari te haungaahi. Ko te Moerua nei he taina he tuakana mau. Ko te mea i pa mai ki au ko te aroha ki te iwi o Manaia, me te whakama hoki ki enei tu hanga a te tangata. No reira e nga morehu ratana o Manaia e hoki ki to koutou Hahi matua ki to koutou whare karakia e karanga tonu mai ana i a koutou i tena ra i tena ra.

No te 29 ka tae matou ki a Ngati-Porou i Harataunga. He hanga aroha nga mihi a te morehu kaumatua o tena iwi a Ngapo kia matou. I hoki whakamuri ra ano ana korero ki te wa i nga minita kaumatua e taki ora ana kia Nikora Tautau, kia Taimona Hapimana, kia Hone Papahia. Ka pae nga mihi ka tu mai a Ngapo ki te whakaatu mai i to ratou raruraru i nga mahi ratana. I tae atu ano a te Moerua i raru nei nga iwi o Manaia ki a ratou. I mea, pena he mauui o ratou ka ora i a ia i te rima meneti. Katahi ka haere atu ko te kaumatua tonu nei ko Ngapo kia mahia tona mauui. Katahi ka inoi te kai whakapiki mauui, i roto o te rima meneti ka patai ki te turoro, e pehea ana? Ka mea atu te kaumatua nei kaore ano kia pai. Katahi ka nukunukuhia atu te inoi a te tangata nei. Ka patai ano, e pehea ana? Ano ra ko te koroua: e hika kore rawa he painga, engari ano te ngau a te namu e rangona iho ana. Heoi ka pari te ihu o te tangata nei haere atu ana. Na i a matou ano i konei ka puta mai te kupu a te kaumatua nei ka puta mai ratou ko tana whanau i nga mahi ratana ka hoki ki te Hahi o ona tupuna. Kua kite ia i te whanui me te hohonu o nga mahi a Ratana he hohiori. Ko ratou ko tana whanau 10.

Titiro e nga iwi, me nga huihuinga tangata o te Motu ki te marama o tenei iwi o Ngati-Porou. Kua kite tenei kaumatua i te he o nga mahi ratana kua hoki ano ki tona turanga o mua. Kaore tenei tangata i riro ma te tangata e tono kia hoki. Pena ka inoi ka pono tatou ka homaingia he marama kia hoki a tatou ki te wahi tika. Kia nui nga ora ki tenei hunga. I karakia matou ki te whare karakia o Ngati-Porou. Te whakaminenga 36, I whakawhetai. I iriiri. Ki te poto katoa mai tenei iwi ki to ratou kainga ko te tokomaha e 70, ki te hoki mai etahi i nga mahi ratana ka eke ki te 100.

Tokoroa Poihipi.

Te Kauwhata

Te rongoa tuatahi mo te mare mo te matao mo te puru
WOODS' GREAT PEPPERMINT CURE.

TE WAKA TOTOHU O TE IWI MAORI

Tenei te ngakau kei te mihi, ki tenei kaupapa korero kua puta nei i roto i te "Toa" Nama 109, na C.B. (Te Aute College).

Ko te hua nui i roto i ana korero, he whakaoho tana i te Iwi Maori, kia Mataara. i roto i enei wa o te tauwhainga mo te ora tinana i runga i te noho-tahi, taua te Maori me te Pakeha. Ki te kore taua e mataara, ka totohu to taua waka.

Te tauwhainga e korerotia ana kia taua, he mahi tahito, no te orokohanga ra ano o te ao. Ina hoki, na te tauwhainga ka hinga a hiatana. Ka whiua iho i te rangi ratou ko ana anahera. Ko Arama tera faua ko Iwi ka hara, a, ka peia ki waho o te Kaari o Erena, ko taua tauwhainga ano te take. Ko Apera tera ka mate ia Kaina, he tauwhainga te take, mo a raua whakahere ki te Atua. Ko Ehau tera ka hinga i a Hakopa mote matamuatanga, na te tauwhainga. He tauwhainga a takitahi tenei, he tangata, ki te tangata mai i era wa tae mai ki naianei, haere ake nei ta taua mahi tenei ta te tangata.

Koia nei ano te mahi a nga mana nunui o te ao, mai i era ra, tae mai ki naianei. Ina hoki, ko te Kingitanga tera o Papurona ka hinga i nga Meri me nga Pahi. He maha nga tau i muri mai, ka hinga nga Meri me nga Pahi i te Mana o nga Kariki. Muri mai ko nga Kariki ka hinga i te Kingitanga o Roma, i muri mai i tenei wa, ka whanau nga Mana maha (urupi (Europe), a nga Kiingi, nga Kuini nunui o te ra wa, e mohiotia nei o ratau korero, he mea whaka-paipera na te Pakeha. Ta ratau "Tama" matamua, whaka-ipoipo hoki, ko "Tauwhainga." Ki etahi Kiingi he humarei, ki etahi he nanakia tutu ana te puehu! No nga pakanga nunui tenei o te Ao, mai i era wa, tae mai ki te pakanga nui ka hori ake nei. Kotahi tonu te Kaupapa he tauwhainga, kia puta ko tona ihu, ko tona, ko tona.

TE AO MAORI.

Tetahi kupu matau na o tatau tipuna. E ki ana. "Ruia taitea, ruia taitea, kia tu ko Taikaka anake."

Kua kite noa atu ratau, kua mohio noa atu ki tenei ahuatanga o te Ao, i runga tonu i a ratau tauwhainga, ara pakanga kia ratau ano. Kei te mohio tatau ki enei korero, tena tangata, tena whanau, tena hapu, ki ona warenga taurekakatanga toanga, rangatiratanga hoki. Rapopoto katoa enei ahuatanga ki raro i tenei kaupapa i te tauwhainga.

Na te Rongopai o te tatau Ariki o Ihu Karaiti ka mau te rongo. Katahi ka wehea atu te Ao-Maori-tahito, ka wehea mai hoki te Ao-Maori-hou, ara te Ao-hou.

Nga tauwhainga o te Ao-tahito rereke o te Ao-hou rereke. Iaianei he tauwhainga ta taua ki Pakeha, i roto i te wa Pakeha

nei, kia puta to taua ihu, i runga i nga hemanawatanga o te kimi i te ora tinana.

TE AO-HOU.

I te mea, kua uru taua te Maori kei roto i te Ao-hou, kaore hoki ona hokinga whakamuritanga, ka tika kia oho te hinengaro Maori, o te tangata whai-whakaaro, titiro whakamua, a ka hopohopo te ngakau mo to taua Maoritanga, ka pehea ra i enei ra haere ake nei. He tika tenei korero na, ki te kore taua e mataara, ka totohu to taua waka. Me pehea ra e mau ai?

E ki ana a C.B. (Te Aute College), kia mau ki a taua tikanga Maori. Ko nga haka waiata, patere nga mihi aroha a te Maori, te tangi me te hongiri. Mehemea kei te wareware i nga tamariki, kia whai-kaha nga matua ki te ako. A kua nei pea kua wareware ano nga matua kua kore i hongiri, kua kihi ke. Kua kore i mohio ki nga waiata maori, engari nga waiata Pakeha. Nga tamariki wahine kua kore i mohio ki ta te wahine-haka, engari te "Hula," te haka wahine a te Hawaiiana. E ngaringari tenei e whanaunga ana ki te Maori, he tohu hoki, he "parani." hei whakaatu ki te ao, he Maori tenei. He taonga i whakato ngia mai i roto ra ano i te Kopu o te whaea. Ka whanau te tamati ki te Ao-turoa, ka takaia atu ano hoki ki aua mea ano. ara ki te "Maoritanga." Ko te mahi ma te matua me te whaea he whaka-mahanahana tonu i aua ahuatanga.

"NOHO-TAHI, TU-TAHI, OMA-NGATAHI."

Nga Iwi nunui katoa o te ao, i mau ai tona ahuatanga, na te matauranga. Matauranga mo te tinana e toa ai, e ora ai hoki; mo te hinengaro e whanui ai, e matau ai; mo te wairua e tae tika ai ki te aroaro o te Atua. Enei e toru ka tahi ano ka kiia kua tangata. Ko te mahi ma taua ma te Iwi Maori he whai i te matauranga o te Pakeha, kia uhi ki runga i te tinana, i te hinengaro, i te Wairua, katahi ano ka tipu ora, rangatira hoki to taua "Maoritanga," katahi ano hoki, ka puta to taua ihu, i runga i ta taua tauwhainga ki te Pakeha.

He torutoru nei o tatau tangata kua puta i roto i te matauranga o te Pakeha, ai whai-koha katoa ratau ki te hanganga-houtanga i te Iwi Maori mo te Ao hou nei. Mehemea kaore ratau, kua rite ke taua ki nga Iwi Maori o era motu, e whakakurititia nei e te Pakeha.

Hei whakarite mo tenei kaupapa korero me tiki ake ko Ta Apirana Ngata. Tenei tangata i noho-tahi raua ko te Pakeha, i nga whare-wanaga o te Pakeha, ki te rapu i te matauranga o te Pakeha. Ka mau te matauranga, ka tahi ano ka tu-tahi i te taha o te Pakeha, he matauranga ki te matauranga. Ka oma te Pakeha, ka oma ano hoki te Maori. Ka eke te Pakeha, ki ona turanga toitei, ka eke ano hoki te

Maori. Otira, i roto i enei ahuatanga katoa te noho-tahi, te tu-tahi te oma ngatahi me te pakeha, taua maoritanga ia, mau tonu.

Ka mau te matauranga ia Ta Apirana Ngata, Katahi ano ia ka hoki ki runga i te Maoritanga tu ai. Tana kaupapa tu-tahi i whakatakoto ai ki te Rohe-pooti o te Tairawhiti he ahuwhehenua. Ka whanau mai i roto i taua kaupapa, nga ture maha, hei awhina ia taua ki te ahu-whemea, me ōna whakatikatika i ia tau, i ia tau, i ia tau—Ngature whenua maori me ona whakatkitika, nga Poari—Kaporeihana—Kaunihera—Waipiro—Whakatopupaanga—Whakanohonoho—nga Rau-patu, me era atu ture e ahu ana ki te whenua.

Tika tonu, kia tuatahitia te mahi kia Papa-tuanuku Notemea ki te kroe he turanga waewae, kaore, hoki he waahi hei taunga iho mo to taua Maoritanga. Ahahoa i tenei wa kua rau te nuinga ote whenua i te mango-ururoa nei i te Pakeha, auwaatu. Ko nga mea kei te toe kia mau. Mehemea kaore he whenua o etahi, hokona mai ano te whenua i te Pakeha. Kite kore e riro mai i a koe, e kuhu ki raro i nga mahi whakanohonoho ate Minita Maori. He pai ke tenei i era atu ahuatanga mahi e mahi nei taua ma te Pakeha. He hanga hoki i tetahi kaupapa whenua hei maunga iho mo to taua Maoritanga.

Te ahu-whenua he mahi tohunga. Ma te hinegaro anake i ata whakarohia e pau katoa ake ai nga hua maha noa atu kei raro i te whariki o Papa-tuanuku e takapau ana. Me tapiriki te hinegaro, ko te tinana ora, toa hoki: E korero ana a Ta Timi Kara i roto i ana whai-korero e takoto nei i nga marae o te Motu, ko te whakapapa rangatira ote tangata ko tenei:—

Na Rongomaiwahine ko Rongomaipakihiwi.

Na Rongomaipakihiwi ko Rongomaiuana.

Na Rongomaiuana ko Rongomaihiwhi.

Kowai ra nga uri o enei tipuna kei te Motu nei? Kite rawa ake nei i roto o te "Toa" ko Ngatiporou. Na R.T.K. i whakaputa te whakapapa. Ma era atu iwi e whakaputa o ratou putanga ki enei tipuna rangatira o te Ao-hou.

TE WAIRUA.

Te tinana, te hinengaro, me te wairua enei e toru, te mea nui o enei ko te wairua. Te tinana he anga kau no te wairua. Te hinengaro he kai-whakaatu ki te ao, he penei na te wairua. kei roto i te tangata. I nui ai te wairua na te mea he ha no te Atua, a ko ia nei hoki te mea o ratou, hei mau i ta ratou "Kereeme" ki te aroaro o te Atua, a te ra whakawa, mo tetahi pihi whenua i te rangi. I te waahi i kiia ai, koi ara te waahi "e tangata-whenua ai tatau," a e ora ai mo ake tonu atu. Ko te tipuna mo tenei Kereeme kotahi tonu ko Ihu Karaiti. Ko te "noho tuturu" (occupation) ko te whakarite i nga ture a te Atua a mate noa.

Ka pa tenei waahi o ta tatau korero mote whakapono. He take uaua, he take tautohe hoki, a kua tautohetia i nga tau maha ka huri ki muri. Tera hoki etahi e mea kaore tenei take a pai kia whakahaerea ano hei take, he whakatangata ke i a taua i te Iwi Maori. Otira, ki te ata titiro tatau ki te nui o tenei take, tona teitei, whanui, me te hohonu, a he mea e puta ai te ora pono kia taua ki te Iwi Maori, i roto i te Ao hou nei, a he mea e toa ai taua te Iwi Maori i roto i ta taua tauwhaingā ki te Pakeha, e tika ana kia whakawhitiwhiti whakaaro nga tangata whai-whakaaro o tena haahi, o tena haahi, o tena haahi, i runga i te pai me te rangimarie mo to taua whakapono e kotahi ai. No nga take tautohe i waenganui i nga haahi me waiho atu ki te Pakeha. Tango hia e taua ko te whatu-ora o te whakapono ka whakatopu taua ki runga. He nui ke te kaha, te ora, tinana, wairua hoki e puta mai i roto i te whakakotahi, i a taua e noho wehewehe nei. E hara ia taua nga take wehewehe nei, na te Pakeha ke, no tona whenua tonu mai. A he aha te take kia noho wehewehe taua mo ana whakaaro, kotahi tonu nei hoki te Atua e karakia tia nei, ko Ihowa o nga Mano.

Ina ke nga whakapapa o Te Ahuwhenua i roto i Te Whare Wananga o Taewa i kitea ake e nga Etita:—

Ka noho a Te Ure-Whakapiki i a Rongonui-a-Tara, rere rawa ki waho ko Rongomai-Pakihitici, ka noho ia Uaua-Maroro, ka puta ana ko Ringa-Pakari to mua ko Ringa-Makuru to muri, no muri rawa a Pohēe ma ratou ko nga teina, Porangi, Wawau, me Mangere ma me te nui noatu.

Na Ringa-Pakari ka noho i a Tupato ko Te Ora-te-Rikarika.

Na te teina na Ringa-Makuru ka noho ia Whaucha-i-Rangia ko Rawaka-Nui-o-Rangi.

E TE IWI WHAKAKOTAHĪ !

Ka nui rawa nga reo whakaaraara i te iwi i roto i enei ra tata ano. Kei te karanga etahi kia whakakotahi, kei te karanga etahi kei te totohu te iwi maori. Ko wai ra te iwi maori? Ko nga torutoru nei ranei, ko te nuinga ranei o te tangata. Tena iana titiro ake tatou, katahi ano ka kitea ake he Minita Maori mo Te Paremata, he Pihopa mo Te Haahi Mihingare, he Pihopa mo Te Haahi Ringatu, he Tohungatanga mo te Haahi Weteriana, no Te Momona, he Mangai o Te Toru Tekau Mano Maori.

Mehemea kei te totohu, tena kei te totohu i whea ki whea?

Ki taaku titiro kei te piki te iwi ki te taumata i ekengia e o ratou tupuna i roto i nga whakapaparanga maha kua mahue atu ki muri.

Tino tika tenei ki he iwi matau rawa o tatou tupuna i mua. Nga mea whakamiharo e rongu nei tatou ki a ratou mahi me

a ratou mohiotanga kaore rawa tatou i te kauawhiwhi atu. Tena i timata mai to tatou totohu i nawhea? Kua mutu ta tatou kai-tangata, ta tatou whaiwhaia, te noho kiri tahanga. Kua huhua rawatu a tatou kai-kauhou, o tatou kai-hautu i tena ahuatanga i tena ahuatanga. Kua whawha katoa te wahine ki nga mahi a te tane. Kua roia etahi, kua karaka etahi, kua takuta etahi, kua ununiho etahi, kua 'mekanika' etahi, kua kairuuri etahi, kua tiati etahi, kua kairehita etahi, kua Atoone-Tinanara tetahi, a kua Pirimia-Awhina rawa hoki.

Kei heatu ano, heoi te mea kia mau, kia u. Kia kaha ake hoki a muri ki te tawhai kia tangotango ngatahi kei te haere tonu i ia tau ki nga whakamatautauranga whakauru ki nga 'Uniwahiti.'

He aha atu ano e koiingotia na?

Heoi te mea e tika ana kia whawhatia e tatou ko te tikanga whakakotahi i te hapai o te reo, o te hoe, me te patu. Ka taea noatia atu, engari kei hea ranei te ki me te raka hei huakanga atu i te kuwaha.

Metemea nei kua kotahi rawa te whakaaro o 'Te Whetereihana' penei na kei a ratou rawa te huarahi tika, e tika ana hoki kia whakakotahi i raro i ta ratou whakahaere.

Kei te ki tena haahi kei a ia te tika, a, ko Te Momona rawa e tino korero ana i tera waahi. Kei te pera ano Te Katorika, te haahi matua.

I tenei wa kei te wawata tena haahi tena haahi kia uru he mema mona ki Te Paremata, hei whakahaere i ana tikanga e tautoko ana.

He whakaaro tika tenei, a he mea pai hoki kia hangaia he ture whaka mana kia uru he mema hei reo mo tena haahi mo tena haahi, kia hangaia ranei te ture kia whakakotahitia he haahi, ina te he he wehewehe no tatou i runga i te pakanga ki to tatou whakapono. Ki taaku mahara mehemea hoki kaore te kupu 'Me nga Anahera Pono' i whakaurua mai ki roto i te whakapono Ratana kua mama rawa te whakakotahi, notemea ko etahi atu whakahaere o taua Whetereihana kei te ahua pai noaiho, e hapai ana hoki i te Mana Rangatira, i Te Mana Maori. Otira ko ratou ma, ko nga mea i tata tonu me Te Atua, i wehewehe ai, a ko tatou kia kore!

Kei te tika ranei kia penei tatou, ara kia noho atu, kia noho mai, whetero atu, whetero mai? Kaore e tika kia wahangutia te whakahahehe, te whaka tikatika, ka whakapapaku ki raro rawa, otira ko te tika ko te pono hei rakau ki taku mahara ma tenei tu ahua e kitea ai nga tino kaupapa pai, kaupapa pono mo nga tikanga arahi i Te Iwi Maori ki Te Pono.

He mea tika hoki tetahi ahua o te whakakotahi ki te whakawhaiti i nga marae o te iwi hei korero i nga take hei hoatu ki te aroaro o te Paremata hei tiroiro mai. I runga i

tenei ahua e tika ana kia kotahi mo runga i te whangai ki te herengi i te hunga mau i aua take me te mahara ki nga raruraru.

He tikanga nunui katoa enei. Etahi atu tikanga nunui na te ha o te wa i akiri mai ki te aroaro o te mea kotahi, tokorua tokotoru, maha atu ranei, kaati kaore e mana te karo te aha ranei i te noho-a-wehewehe o te iwi.

Koiane i ra te tika o te whakakotahi. Kei te haere nga toa o era mahi. Kei te whakahuihui a Ruhia, a Tiamani, a Amerika a Inia nga iwi o te ao. He aha hoki te he o te karanga i tetahi ra nui ma Te Iwi Maori ko te putake mo taua hui he whakakotahi.

He nui nga hua papai e kitea i tera tu o te hui i roto i enei ra. Kua tae mai tenei te ra mo taua mahi. Kaore i te tika te kaiawaha takitahi i te huarahi, koraha ranei.

Kua marama, kua tairanga ki runga nga kai hautu o nga waka, o nga marae, o nga huihuinga tangata o te motu. Nga tai e wha, nga hau e waru kua kitea atu nga Kai-hautu.

Ara a Makitanara me ona tamariki kei Te Waipounamu. Ina a Te Taite, Ratana, a Te Rata kei te Taihauauru, a Tau Henare me ona mangai Reimana maha ki Ngapuhi. Ina hoki a Ta A. T. Ngata me Pihopa Aotearoa raua ko Tiatia Ka raua ko Kai Ruuri Taiporutu.

Ina ano etahi o Te Ropu Mahi ara a Paapu Tutaki me ona hoa maha o tera waahi. E hoa ma ki te kore e taea te huihui e tenei momo tangata nga kaupapa mo te whakakotahi i te iwi, kaati kei te kuare rawatu te iwi, me ona tamariki matau. Ka tika ai te korero a te tamaiti C. B. e tuku korero mai nei kia panuitia e Te Toa "E kei te totohu haere te Iwi Maori."

WHAWHATIA NGA WHAKATAUKI

Ki te taea he tika kia whakaputaputaina nga kupu whakatauki a nga tupuna kei warewaretia e nga whakatupuranga e heke iho nei. Kanui nga taahu korero, tu wana ana mai ki te whakaranua atu he kupu whakatauki. Ina etahi whakatauki hei whaka-wairakau i etahi taahu korero e pa ana ki nga kupu oati a tetahi ki tetahi:—

- (1) Nga korero o era nga rangi mahue noake.
Promises of other days are wholly unheeded.
- (2) He marama koia kia hoki rua ki taha tai?
A moon indeed that one should return to the beach (taha [tai]).
- (3) Poroporoaki tu-tata whakahoro tau ke!
Farewell at parting, deferred another year.
- (4) Hohoro i aku ngutu, e mau ana i taku tinana.
My lips were fast, but my body is firm.
- (5) Haere ana a manawa reka, noho ana a manawa kawa.
Goes off well-pleased, remains bitter-minded.

- (6) He pai rangi-tahi
A day's pleasure.
- (7) He pai tane e kore e reia. He kino wahine, ka reia.
A handsome man is not often wanted, but an ugly woman
[often scores.]
- (8) He pai kanohi he maene kiri, he ra te kai ma tona pohu.
Tena ko te kupu ha! he kupu kau.
A handsome face, a smooth skin the sun shines on its
bosom, but words are words only.
- (9) He pai kai e kore a roa te tirohanga; he pai kanohi ka
roa tirohanga.
Good food is not long looked at; but a good face is long
observed.

NGA WHAKARARU I TE NGAKAU KOHUNGAHUNGA

Kanui te kaha o te korerotia o te mate o te ngakau tamariki i runga i te kore e kaha o nga maatua ki te arataki haere i a ratou tamariki me o ratou whakaaro ki runga i nga mea tika hei mahinga, ki nga waahi ranei hei haeretanga mo ratou. Kua puta hoki i roto i nga ripoata a Te Komihana (Mr. Butcher) i whakaritea ai kia rapua te ahuatanga o te reanga taitamariaki e piki ake nei inaianei.

He nui nga tautohe inaianei mo te korero a taua ripoata kei te kaha rawa te heke haere o te whakaaro pai i roto i nga taitamariki. Kei te ngoikore rawa te ngakau tupato i roto i a ratou mo nga huarahi e taka atu ai ratou ki roto i te he me te mate.

Kei te mama rawa te whakaaro arai a nga maatua i a ratou tamariki kia kua hei haereere noatu i nga po, i nga awatea ranei i te taha o etahi atu tangata kaore nei e mohiotia atu, e kitea atu ranei te ngakau whanoke i roto, ka mauria haeretia ki nga kanikani, ki nga haere noa ranei, ka whanga-itia ki nga wai whakaranu ki etahi atu mea whakaporangi i te ngakau tamariki, na kua mama noa te whakataka ake ki roto i nga tikanga e taki atu ana ki te mate tinana ki te mate wairua hoki.

Kei te mama rawa te tukutuku haere i nga tamariki ki nga huihuinga tangata, kaore nei e mohiotia atu nga mahi re-reke kei te mahia i roto i aua huihuinga tangata, ara e nga hunga whanoke e taka haere ana i roto i aua tu huihuinga tangata, na reira te mahara ake kia ata ui ano te ngakau i mua atu o te tukutukunga i nga tamariki kia raere ki aua hui.

Kua tuturu hoki te kitea ake i te nui rawa o te piki haere o te nui o tenei mea o te matua-kore, a he mea tino nui rawa tenei hei maharatanga ma nga maatua ara te ako tonu

i a ratou tamariki taane kia kaua hei kino ki nga tamariki wahine, me te pera ano hoki ki nga tamahine kia tupato rawa kei rarua ratou.

E ki ana tetahi waahi o taua ripoata, he maha nga tangata e mau patara ana i roto i o ratou pakete he mea whakananu nga wai o roto ki etahi wai kaha. Ki te inumia ka ngaro noa nga mahara o te tamariki, kua taka ngawari noa ki te he. Na reira te pai o te ako i nga tamariki kia kaua rawa hei inimia nga wai pera e hoatu ana kia inumia e ratou, ahakoa pehea nga kupu whakapati mai a te tangata.

TE MAORI O NGA RA HAEREMAI NEL.

(The Future of the Maori.)

I tu tetahi Hui ki Turanga i te 13 o nga ra o Maehe o tenei tau. Tetahi take i whakahuatia—"TE AHUA O TE IWI MAORI I NGA RA E HEKE MAI NEL."

I tenei wa hou kei te awhina haere te Pakeha i te Maori, kia whakahou ia i ona mahi o mua.

Te whakairo, mahi kete whariki, muka, me era atu mahi. Kua tu enei mahi ki Rotorua me Akarana.

TE TAKE E PA NUI ANA KI TE MAORI.

Tera ranei me noho motuhake i a i te Pakeha, a, mo tona painga hoki me penei ia.

Te whakaaro o etahi, kei te mate haere te Iwi Maori. E he ana tenei kupu. I te tau 1896, nga Maori katoa o Niu Tirenī, 42,113, i te tau 1926, nga Maori katoa 63,67., i te tau 1929, nga Maori katoa, 65,693.

Te ahua e piki ana te Iwi. I roto i nga pukapuka rehita tangata a te Kawanatanga, i te tau 1926, nga hawhe-kaehe, hui katoa, 7352, nuku atu i te iwa pai heneti o te Iwi Maori katoa.

Te kupu a Takuta RANGIHIROA (Dr. Buck) i ona korero ki te Iwi Pakeha—"Te MUTUNGA (destiny) O TE IWI MAORI KA NGARO I ROTO I TE PAKEHA. KEI TE HAERE MAI TE WA, TE IWI PAKEHA TE IWI MAORI, KA HONO HEI IWI KOTAHĪ."

Te huihui mo te kotahi o enei Iwi e kore rawa e tere. Tera pea he mea pai rawa me hui te Maori me te Pakeha, kia kotahi—Ki te noho wehe ke, tera e heke te tipu pakari o te tangata Maori—pera me nga INIA O AMERIKA (Indians of America.)

He aha koa—kei te noho kaha tonu te Maori me te piki ake. NO REIRA, me whakahou ia i ona mahi o mua. Ki te whai te Maori i tenei huarahi, etahi taonga nui ka puta mai mo te Ao katoa.

Ona kaupapa, whawhaitanga, mohiotanga, toatanga, toto rangatira, me era atu tikanga—e kore rawa te Iwi Maori e whakama ki nga ahuatanga o tatau tipuna. Kia mohio mai te Iwi o te Ao nei e he toa ano te Maori, penei ano me te Pakeha.

, Taku kupu, ki te wi tukua a koutou tamariki kia whai i te matauranga, ki nga kura nunui, Kia mau i te mahi, aha koa, paku te nohanga o te tangata kia mau, kia piri tonu ki te mutunga. A Sir Apirana Ngata, Takuta Rangihiroa, Pomare, Wirepa, Erihana, Rewiti, Hei Poananga, me era atu tangata nunui, na te matauranga. noho piri ki o ratou mahi i mohio ai te Iwi—e ke taea nga tuunga nunui e te Maori me te ora hoki.

Tanara Scott.

Kooti Whakawa, Poneke.

Kia ora Tanara e mahi mai na i roto i te Kooti Whakawa Hara i Poneke.

Hon. Member for East Coast.

KIA ORA TAITE TE TOMO

Kia nui nga manaakitanga kia koe mou i eke ki runga i tena puke teitei i waihotia ake nei e to tatou hoa, i runga i tana kupu ohaki kia riro i a koe taua turanga. He tika pea kia kua he korero atu mo te pakanga a Te Taihauauru mo taua tuunga, otira kaore hoki e taea te kati mai o nga whakaro tangata kia puta atu ki era waahi tohaina ai.

No nga korero i puta i roto i nga pepa pakeha me nga rongo korero o Manukorihi, nui ke te whakaaro me te ahu o nga korero kia Kooti ma koira i puta taua korero 'Ki A WAI TE KOHA' i puta na i Te Toa Takitini Oketopa 1st, 1930.

No Oketopa 8th ko te pooti mema. No nga korero o mua atu he kohiri na te ngakau pooti, na reira hoki era tu korero ka puta. E toru nga wahanga i taua wa, ko Kooti, ko Forbes, ko te Takawaenga.

Otira ko te wahanga i taka atu ai ahau nei ko te Ropu Taitamariki (Young Maori Party), he mea timata mai taua kotahitanga i Te Aute Kareti, i kiia i taua-wa ko Te Aute Kareti Past and Present Student Association, ka kiia i nga tau e tu ana kia whakamatauria te tuunga mema mo Te Tairawhiti. Koina te pakanga nui a te hunga taitamariki o Te Tairawhiti i kiia ra i aua ra ko te hunga mohiti ki te hunga kore mohiti. Ma tenei pea ka marama ai koe ki tenei kaupapa chara inaianei. E korerotia ana i te ata i te ra-poupou tae noa ki te ra-to. Ahakoa pehea nga pakanga, tae mai ki tenei ra koira tonu aku korero, me aku tohutohu, otira kei te marama tonu koe. No muri mai ka tohaina ki te motu ka kiia ko "Te Ropu Taitamariki o Te Iwi Maori" kia uru mai ai a katoa.

Kaore rawa he whakaaro taunu mo to taua hoa mo Maui, ahakoa i tu apitihana, i te wa ka pera, otira i te wa ka puta nga whakaatu i te ohaki a Maui ko koe hei mau i tona tuunga, katahi ano ahau ka miharo.

No muri mai i te pooti ka tae mai nga rongo, na nga poai roia, takuta, M.A., LL.B., me era atu reta rarahi na te hunga kura koe i tautoko, katahi ahau ka tino whakamiharo rawa ki nga puawai o te rau tau hou. Otira kua pu te ruha. O tatou kaumatua kua ngaro katoa. Kua marama te hao a te Ranga-tahi.

Kua kaumatua tatou katoa. Na konei pea tatou ka timata nei ki te takatakahi i a 'matou' ture i whakatakoto ai i nga ra pai kua huri ki muri.

Tena pea kua kitea e nga 'poai' na nga makenu o nga tikanga tohutohu o nga kura me nga matauranga pera, i nara i mama ai te rukenga ake i aua ahuatanga, peke ana ki te tau-toko i a koe, i te mohitikore, e taunutia ra e ratou i nga ra ka huri ki muri.

Otira kua whawhaitia te whawhai pai; kua omaina te oma whakataetae, a kua riro i a koe te wikitoria, na reira me nui rawatu nga mihi kia koe, ahakoa ou tino hoariri i roto i taua pakanga, me maunu te potae kia Te Tomo.

Mo te marangai-areare e takoto ake nei mo Te Momo me nga korero maatua, waiho ake ena, kei te nui rawa nga putake nunui hei mauranga mau o te motu, he poto rawa hoki te wa mou ki reira, kotahi ano Paremata, ka pooti ano koutou, pea.

Otira ahakoa enei kore mohititanga, ko koe tonu tetahi o nga tino maori e mohio ana, e haere ana hoki i roto i nga hui nga tangata e tika ana kia kiia koe he Maori M.A., LL.B., LL.T. mo nga korero me nga waiata maori.

Kei te maunu atu ra o matou potae kia koe e Te Tomo - Haere! Kia manawanui, kia toa. E ki ana ko Huikai "*Paku i taku tinana! Rangiahua i taku puku.*"

Te pooti mema o Te Taihauauru.

Taite Te Tomo 3970

Hami Tokouru Ratana 3150

Pei Te Hurinui Jones 902

Nga pooti kihai i whakaaetia 22

Nga Etita

WHAKATANGATA ! KIA KAHA !

E ki ana a Te Karaiti: -

KO AHAU TE HU ARAHI.

Nga whakamaharahara me nga whakatupato:

- (a) Kaua hei haere i te huarahi o te hunga kino, kaua hoki e takahia te huarahi o te tangata he . Whakatauki 4-14.
- (b) Te huarahi o te tangata tika tika tonu; e whakaaroa ana e koe e te tangata tika te ara o te tangata tika. Ihaia XXVI.—4.
- (c) Whakakitea mai ki au o ara e Ihowa. Waiata XXV.4.
- (d) Ka uia e ratou te huarahi ki Hiona, me te anga ano o ratou kanohi ki reira Heremaia I.—5.
- (e) Ka whai huanui ano a reira, me tetahi ara, karangatia hoki, ko te ara o te tapu; e ko e te poke e haere i reira; engari ka waiho mo ratou; te tangata haere ara, ahakoa he wairangi, e kore e he ki reira. Ihaia XXXV.—8.
- (f) To te hunga tika huarahi he mawhe atu i te kino; te tangata e mau ana i a ia tona ara, ka mau ano i a ia tona wairua. Whakakitenga XV.—17.

1931
 ⑤ 12.45 a.m. ⑥ 11.439 p.m. ⑦ 19.6.6 a.m. ⑧ 27.11.36 a.m.

MANUERE

RA	AWATEA	AHIAHI
1. T. Te Kotenga Wai-Ata, 119. Ahi, 91, 121.	Ken. 17, 1-13 Rom. 2, 17.	Tiu. 30 Rom. 18. W
2. P.		
3. H.		
4. Rtp. 2 muri Whanau. Wai-Ata, 103. Ahi 104.	Mt. 6, 19 Eph. 1. Iia, 1-16	Mt 7, 13-27 Hos 3. Iia 43, 1-13
5. M.		
6. Tu. Whakaturg. Wai-Ata, 72. Ahi 96, 97, 117.	Iia 60 Rk 3, 15-22 Whakapono a Tanatitu. 9.P. Nohopuku	Iia 61 Hos 2, 1-11
7. W.		
8. Ta.	10. H. Inoi Ra Whakaturg.	
11. Rtp. 1 muri Whakaaturg. Wai-Ata, 46, 47, 67. Ahi, 18.	Iia 44, 6. Hos 4, 1-34 Ep 2	Iia, 43. Hos 4, 1-42 Koro 1, 22-2. 7.
12. M.	15. Ta.	
13. Tu.	16. P. Nohopuku.	
14. W.	17. H.	
18. Rtp. 2 muri Whakaaturg. Wai-Ata, 27, 36. Ahi, 68.	Iia 49, 1-13 Rk 4, 16-30 Hemi 1.	Iia 49 Hos 12, 20 1 Teha 1, 2. 12.
19. M.	21. W.	
20. Tu.	22. Ta.	
23. P. Nohopuku		
24. H Karakia Ahishi Inoi—Whakaturg. o Paora me 3 Whakaaturg.	Here 1, 4-18 Mahi 26, 1-13.	
25. Rtp. 3 muri Whakaaturg. Whakaturg. o Paora Wai-Ata, 42, 43. Ahi, 33, 34.	Iia 49, 1-13 Kara 1, 11. Kia hoho tatari ki te Ku Purenga.	Iia 45, 18. Pri. 3, 1-14 R
26. M. Porikapa 155	29. Ta.	
27. Tu. Karibotoma 407.	30. P. Nohopuku	
28. W.	31. H. Nohopuku.	

1931
 ⑨ 3.11.36 a.m. ⑩ 10.3.40 a.m. ⑪ 18.12.41 a.m. ⑫ 26.4.12 a.m.

PEPUERÉ

RA	AWATEA	AHIAHI
1. Rtp. 2 mna Reneti Wai-Ata, 104. Ahi, 147, 148. Karakia Ahishi: Inoi (1) Kara 4, 1-7	Ken. 1, 1-2. Ken 2, 4 mu- tu nos V Hos 1, 1-18 Mk 10, 1-16 Purenga (2) 3 Muri Reneti Eko 13, 11-16.	
2. M. Purenga o Meri	I Ham 1, 21 Hip 10, 1-10 Rom 12, 1-6	
3. Tu.		
4. W.		
5. Ta.	6. P. Nohopuku 7. H.	
8. Rtp. 2 mna Reneti Wai-Ata, 139 Ahi, 25, 26.	Ken 3. Mk 9, 83 mu- tu nos V Rk 17, 20 1 Korl 6. 1 Korl 10, 1-24.	
9. M.	12. Ta.	
10. Tu.	13. P. Nohopuku	
11. W.	14. H.	
15. Rtp. mna KENETI Wai-Ata, 15, 20, 23. Ahi, 30, 31.	Ken 12, 1-8 Mt 6, 1-16 1 Korl 12 mutu nos 2 Korl 1, 1-22.	Ken 13 V Rk 17, 20 mutu nos
16. M.	17. Tu.	
18. W. Ra tuutahi o KENETI Wai-Ata, 6, 32, 38. Ahi, 30, 31.	Iia 58. Mk 2, 13-22 Rk 3, 12-4, 18.	Hos 3. V Rk 3, 12-4, 18.
Me Korepo te inoi mo tenel ra i muri tonu iho i te inoi mo te Rtp i nga ra Kotua o Reneti. He re nobo- noku nga ra e 40 o Reneti (haunga nga Tip). Tiro- hia te karakia "Ite Rihinga" p 274 o te Kawiri.		
19. Ta.	20. P.	
22. Rtp. 1 o KENETI Wai-Ata, 51. Ahi, 6, 32, 143. Koreotia te inoi o tenel Rtp me to te Ra tuutahi o Reneti i enel ra. Taria te Ra o Matihia iho nga Emipa 23. M. 24. Tu. Ra o Matihia Nohopuku Whakapono a Tanatin	Ken. 18 Mt. 3 Mk 14, 1-26. 1 Ham 2, 27-1 Ham 16, 1-13 Mk 20, 17-36.	Kon 21, 1-21 V
25. W. Ika Emipa. Nohopuku	27. P. Ra Emipa. Nohopuku	
26. Ta Nohopuku	28. H. Ra Emipa. Nohopuku	